

Ключові слова: охорона здоров'я, реформа системи охорони здоров'я, місцеве самоврядування, фінансування, якість медичного обслуговування.

Миколайчук М.М., Засадко В.В., Тищенко М.П. Вызовы для реформирования системы здравоохранения Украины на местном уровне

Рассмотрены некоторые важные и актуальные аспекты реформирования системы здравоохранения, такие как: частные платежи за медицинские услуги, семейная медицина, эффективность работы врачей и необходимость общественного контроля в сфере здравоохранения. Разработаны предложения для обеспечения положительных результатов реформирования системы здравоохранения в Украине на местном уровне.

Ключевые слова: здравоохранение, реформа системы здравоохранения, местное самоуправление, финансирование, качество медицинского обслуживания.

УДК 336.152 (477)

*Доц. Н.В. Савчук, канд. екон. наук; магістрант
Х.В. Радкевич; магістрант Л.Л. Зозуля –
Львівська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Розглянуто актуальні проблеми фінансування соціальної сфери України, проаналізовано їх значущість, а також виділено низку пропозицій, які могли б вивести функціонування соціальної сфери на якісно новий рівень.

Ключові слова: соціальна сфера, фінансове забезпечення, охорона здоров'я, освіта, проблеми фінансування, механізм соціального замовлення, державні видатки.

Соціальна політика держави покликана забезпечити громадянам гарантовані Конституцією України права: на життя, безпечні умови праці, винагороду за працю, захист сім'ї, відпочинок, освіту, житло, охорону здоров'я та медичну допомогу, соціальне забезпечення та сприятливе навколишнє середовище.

Питання щодо належного рівня державного фінансування соціальної політики протягом тривалого часу залишається суперечливим, як у розвинених, так і в бідних країнах. Ілюзії "держави загального добробуту з максимальним рівнем державного забезпечення соціальних програм останнім часом замінюються прагматичною концепцією неспроможності навіть найбагатшого бюджету задовольнити всі соціальні проблеми без загрози виникнення кризових тенденцій в економіці.

Актуальність обраної теми полягає в тому, що формування в Україні ринкових засад господарювання та необхідність забезпечення громадян країни належним рівнем суспільних послуг потребують побудови ефективної системи гарантій населення. Потрібно зазначити, що на фінансування соціальної сфери з бюджету витрачається близько 40 % від загального обсягу видатків.

Аналіз попередніх досліджень. Наукові дослідження з питань соціального захисту населення та вдосконалення практичної діяльності держави в цьому напрямі проводили вітчизняні й зарубіжні вчені та фахівці. Серед них: В. Вакуленко, І. Гнибіденко, Т. Лопушняк, О. Пищуліна, С. Салига, Ю. Скулиш, Й. Хендшель, П. Таундсен, Ю. Шклярський та багато інших. Проте, нез-

важаючи на досить широке коло розглянутих теоретичних та практичних питань, актуальною залишається проблематика, пов'язана з фінансуванням закладів соціальної сфери, а саме соціального обслуговування населення. Зважаючи на результати наукових досліджень у цій сфері, можна зазначити про наявність невирішених проблем використання системного підходу до організації управління та фінансування соціальної сфери. В. Ішук, аналізуючи західноєвропейський досвід фінансування освіти, стверджує, що освіту можна здобувати за рахунок отримання кредитів [3].

Щодо охорони здоров'я, то В. Рудень схиляється до думки, що проблемі фінансування системи охорони здоров'я в Україні може покращити запровадження загальнодержавного медичного страхування [6]. Проте такі нововведення в згадані галузі не приведуть до істотного покращення ситуації, адже ВНЗ не забезпечують роботою після навчання, а отже безробітна особа, що закінчила ВУЗ, не має можливості сплачувати кредит, а запровадження загальнодержавного медичного страхування в кінцевому результаті теж не буде ефективним, адже середні заробітні плати низькі, безробіття на високому рівні, а отже відрахування до фонду загальнодержавного медичного страхування будуть мізерними.

Для України цікавим є досвід країн, які пройшли або проходять шлях розвитку, аналогічний нашому (Угорщина, Польща, Чехія, Словаччина та ін.). Він свідчить про те, що держава, яка не в змозі належною мірою фінансувати соціальну сферу, повинна рішуче реформувати соціальну політику за трьома головними напрямками: по-перше, це роздержавлення соціальної сфери і максимальне звільнення держави від функцій безпосереднього надання громадянам соціальних послуг з перекладенням цих обов'язків на некомерційні структури; по-друге, формування ринку соціальних послуг з реальною конкуренцією їх надавачів, внаслідок чого підвищується якість і знижуються витрати на виробництво цих послуг; по-третє, впровадження комплексної системи соціального замовлення. Така форма взаємодії держави з некомерційними організаціями поширена в усіх цивілізованих країнах. Основою механізму соціального замовлення є принцип переважного використання бюджетних та позабюджетних коштів, призначених для соціальних потреб, не на фінансування відомств і бюджетних установ, а цільових соціальних програм і соціальних проектів [2].

Метою роботи є дослідження проблем фінансування соціальної сфери за рахунок бюджетних коштів.

Відповідно до мети були поставлені такі завдання, зокрема: розкрити основні проблеми фінансування соціальної сфери, проаналізувати сучасний її стан, запропонувати заходи, впровадження яких приведе до нейтралізації цих проблем та виведення соціальної сфери на ефективний рівень.

Виклад основного матеріалу. Головна проблема соціальної сфери – незавершеність соціальної реформи, відсутність політичної волі та політичного розуміння необхідності поглиблення та завершення соціальної реформи. Сьогодні основним джерелом фінансового забезпечення соціальної сфери є бюджетні кошти, але, на жаль, вони не можуть в повному обсязі забезпечити

соціальні потреби суспільства, тому виникає необхідність залучення додаткових інвестиційних ресурсів.

Варто сказати, що видатки на соціальне спрямування є одними з найбільш вагомих, але їх не вистачає для задоволення потреб населення в повному обсязі. Зокрема, в найбільш критичному становищі на сьогодні опинилися такі галузі соціальної сфери як освіта та охорона здоров'я. Нагальна проблема, що постала перед урядом, економістами та науковцями, пошук дієвих методів фінансування освіти та охорони здоров'я, які б надалі забезпечували доступність цих послуг, але й водночас покращили загальний стан їх функціонування.

Сьогодні фінансування соціальної сфери є невід'ємною складовою соціально-економічного розвитку будь-якої країни, а тому проблеми її фінансового наповнення є важливим питанням сьогодення. Зважаючи на ситуацію, що склалась на цей час існує чимало таких проблем, до яких відносять: недостатні обсяги бюджетних коштів для фінансування соціальної сфери, фінансування практично всіх статей соціальних видатків у меншому обсязі, ніж це необхідно для діючої соціальної підтримки населення (зокрема недофінансування системи охорони здоров'я, освіти), відсутність механізмів забезпечення якості соціальних послуг, що надаються [4].

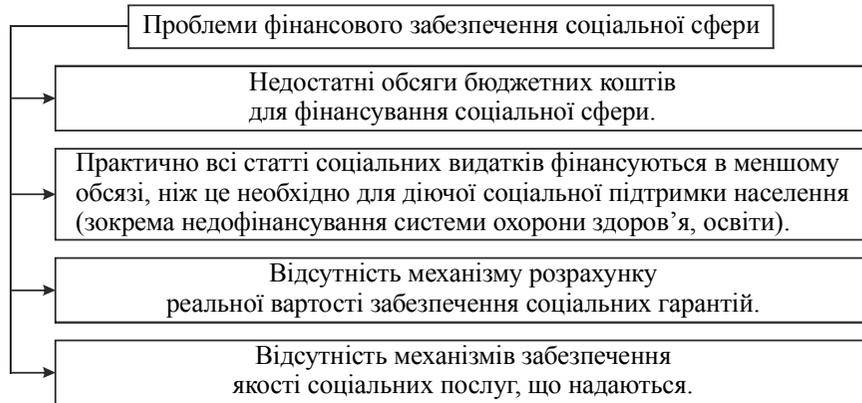

Рис. 1. Проблеми фінансового забезпечення соціальної сфери
(розроблено авторами)

Зазначені проблеми не втрачають своєї актуальності і у вітчизняній практиці фінансового забезпечення соціальних витрат. Крім того, не завжди можна погодитися з запропонованими напрямками вирішення вищезазначених проблем. Наприклад, замість скорочення об'єктів фінансування соціальної сфери в окремих випадках можна орієнтуватися на можливість залучення до їх фінансування приватного капіталу у вигляді інвестицій. Але головною проблемою залишається дефіцит бюджетних коштів для фінансування соціальної сфери.

Оскільки держава не може задовольнити у повному обсязі потреби у фінансуванні соціальної сфери, виникає потреба у залученні недержавних ре-

сурсів (інвестицій та кредитів). Розглядаючи загальну структуру державних видатків, проаналізуємо стан фінансування соціальної сфери станом на 2010 р. на прикладі освіти та охорони здоров'я (рис. 2, 3).

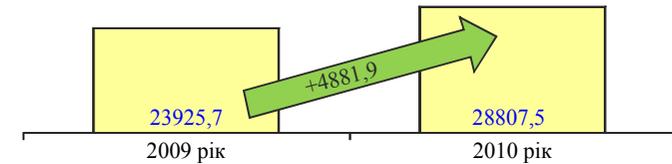

Рис. 2. Видатки державного бюджету України на освіту, млн грн
(розроблено на основі джерел [1, 5])

Видатки державного бюджету на освіту у 2010 р. становили 28807,5 млн грн, зокрема за загальним фондом – 20238,6 млн грн. Порівняно з минулим роком їх були збільшені на 20,4 %, або на 4881,9 млн грн. Як показує аналіз видатків зведеного бюджету за економічною структурою, понад 90 % державних інвестицій в освіту спрямовується на поточні видатки, з них – переважна частина – на виплату заробітної плати та нарахування на неї, які зростають внаслідок інфляційних процесів.

Така структура видатків не забезпечує достатньої можливості для перерозподілу ресурсів на користь тих, які безпосередньо визначають якість освітніх послуг та сприяють вдосконаленню освітньої інфраструктури [1, 5]. Видатки державного бюджету на охорону здоров'я у 2010 р. становили 8759,0 млн грн, зокрема за загальним фондом – 7141,6 млн грн. Порівняно з 2009 р. їх було збільшено на 16,2 %, або на 1224,1 млн грн.

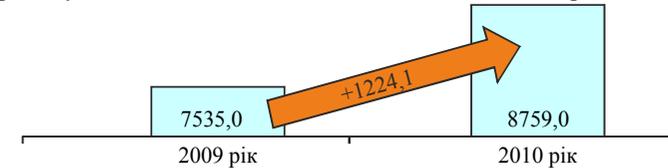

Рис. 3. Видатки державного бюджету на охорону здоров'я, млн грн
(розроблено на основі джерел [1, 5])

Питома вага видатків на охорону здоров'я в загальному обсязі ВВП станом на грудень 2010 р. становила 3,64 % (2009 р. – 2,9 %). На функціонування поліклінік і амбулаторій, швидку та невідкладну допомогу використано 695,3 млн грн, зокрема за загальним фондом – 536 млн грн. У проекті Закону "Про державний бюджет" для МОЗ передбачено на 2011 р. видатки сумою 7 031 997,3 тис. грн., зокрема за загальним фондом – 5 384 245,8 тис. грн., за спеціальним фондом – 1 647 751,5 тис. грн. (табл.).

Табл. Динаміка фінансування галузі охорони здоров'я 2009-2011 рр.*

Роки	Загальний обсяг коштів	Загальний фонд	Спеціальний фонд
2009	7335,0	6090,1	1244,9
2010	8759,0	7141,6	1717,4
2011 (проект)	7032,1	5384,2	1647,9

*Розроблено авторами.

Щодо місцевих бюджетів, то варто сказати, що за функціональною класифікацією у 2010 р., порівняно з 2009 р., видатки загального фонду місцевих бюджетів зросли за всіма основними функціями, зокрема на:

- освіту – на 7,5 млрд грн, або на 19,2 % (у 2009 р. приріст до 2008 р. становив 3,5 млрд грн, або 9,8 %);
- охорону здоров'я – на 6,3 млрд грн, або на 23,3 % (у 2009 р. приріст до 2008 р. становив 2,7 млрд грн, або 10,9 %).

З аналізу бачимо, що фінансування, хоч частково і збільшується, проте його не вистачає, адже будівлі освітніх закладів потребують ремонту, або взагалі підлягають зносу, в лікарнях застосовують застаріле обладнання, у школах не вистачає коштів для оновлення бібліотечних фондів, закупівлю комп'ютерів тощо. Протягом останніх років бюджетне фінансування соціальної сфери, зокрема освітньої галузі та галузі охорони здоров'я збільшилося приблизно у 6 разів. Та цього й досі не вистачає для надання якісного набору медичних послуг українцям. Надання освітянських послуг теж залишається низьким і залежить від фінансових можливостей батьків.

Висновки. Сьогодні настала нагальна потреба змінювати докорінно ситуацію, що склалася в державі, виводити соціальну сферу на новий, якісно досконаліший рівень функціонування, а саме:

1. Необхідно розробити систему контролю, яка б забезпечувала цільове надходження коштів, які спрямовують на освіту чи охорону здоров'я.
2. Поступово забезпечити зростання заробітної плати працівникам соціальної сфери, цим самим мотивуючи їх до вдосконалення та ефективності надання ними певного роду послуг.
3. Затвердити на законодавчому рівні соціальних стандартів, що реалізуються на території всієї країни.
4. Побудувати міжбюджетні відносини відповідно до реальної вартості виконання соціальних функцій, що розраховується на базі соціальних стандартів.
5. Переїняти позитивний зарубіжний досвід фінансування та підтримки соціальної сфери західноєвропейських країн.

Література

1. Дані про видатки державного та місцевих бюджетів. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/BudgetEcon/2010/budget&economy_Q3_2010_ukr.pdf.
2. Швайко М.Л. Зарубіжний досвід бюджетного фінансування соціальної сфери та можливості його використання / М.Л. Швайко. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/4484/1/Shvajko_PP_Article_2003_T7.pdf.
3. Іщук Л.І. Західноєвропейський досвід диверсифікації джерел фінансування вищої освіти / Л.І. Іщук // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2007. – Вип. 17.6. – С. 320-327.
4. Корнієнко О.В. Проблеми бюджетного фінансування соціальної сфери та шляхи вирішення / О.В. Корнієнко // Економічний простір : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 46. – С. 172-179.
5. Пояснювальна записка до звіту про виконання Державного бюджету України за 2009 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish>.
6. Рудень В.В. Стан системи охорони здоров'я населення в країні ринковим перетворенням / В.В. Рудень, О.М. Сидорчук // Новини медицини та фармації. – 2007. – № 9.С. 5-8.

Савчук Н.В., Радкевич Х.В., Зозуля Л.Л. Проблемы финансового обеспечения социальной сферы Украины и пути их решения

Рассмотрены актуальные проблемы финансирования социальной сферы Украины, проанализирована их значимость, а также выделен ряд предложений, которые могли бы вывести функционирование социальной сферы на качественно новый уровень.

Ключевые слова: социальная сфера, финансовое обеспечение, здравоохранение, образование, проблемы финансирования, механизм социального заказа, государственные расходы.

Savchuk N.V., Radkevich Kh.V., Zozulya L.L. Financial providing problems of social sphere in Ukraine and ways of their decision

This article is about actual problems of financing of social sphere of Ukraine, their meaningfulness is analysed and considered the main ways which would show out functioning of social sphere on a high-quality new level.

Keywords: social sphere, financial providing, health protection, education, problems of financing, mechanism of social order, government spending.

УДК 329(477)

Ст. викл. В.Є. Слюсаренко – Ужгородський НУ

ОЦІНКА ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ОБЛАСТЯХ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Проаналізовано роль громадських організацій у розвитку сучасного суспільства. Досліджено регіональні особливості функціонування цих формувань громадян, зокрема за кількістю суб'єктів ЄДРПОУ у їхній сфері.

Ключові слова: громадські організації, розвиток сучасного суспільства, регіональні особливості.

Вступ. За роки незалежності в Україні відбувалися складні трансформаційні процеси, пов'язані з розвитком правових, економічних і соціальних інститутів демократичного суспільства. Поглиблення ринкових реформ передбачає зміцнення інститутів влади, удосконалення форм і методів державного регулювання економіки, надання цьому процесу соціального спрямування, зорієнтованого на розвиток духовної сфери та саморозвиток. Складність і масштабність завдань трансформаційного періоду зумовлює потребу залучення до державотворчих процесів широких верств населення, різних асоціацій та об'єднань громадян, які виступають превентивним інструментом запобігання небажаним діям державної влади, прийняття того чи іншого політичного, економічного або культурно-національного рішення. За своєю природою ці об'єднання формують фундамент громадянського суспільства, яке охоплює велику кількість організацій, що утворюють його інституціональну інфраструктуру, створюючи важливі рамкові умови для прояву громадянської активності населення.

У вітчизняній літературі під громадськими організаціями розуміють добровільні формування громадян, які створюються внаслідок їх вільного волевиявлення з метою висловлення колективних інтересів і вирішення громадських проблем. У західних наукових джерелах наголошують на неурядовому і неприбутковому характері таких формувань.

Громадські об'єднання пройшли тривалий шлях формування та еволюції. Вони є продуктом соціально-економічного та суспільно-історичного розвитку кожної країни. Значний вплив на їх діяльність здійснюють історичні